

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елица Руменова Стоилова, ПУ „Паисий Хилендарски“, Философско-исторически факултет, катедра „Етнология“

във връзка с провеждане на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност (Теория и история на културата. Антропология на съвременните културни практики. Изследвания на материалната култура), ДВ бр. 67/04.08.2023 г

Гл. ас. д-р Велислава Юриева Петрова (Софийски университет) е единственият допуснат до конкурса кандидат. Тя е представила всички документи и публикации съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Д-р В. Петрова участва в конкурса с една монография и двадесет и една броя научни публикации свързани с темата на провеждания конкурс. Представените от нея публикации и цитирания покриват минималните национални изисквания, както и допълнителните факултетни изисквания на Софийския университет за академичната длъжност „доцент“.

Приложените документи показват активността на д-р Петрова в сферата на преподаването, работата със студенти, публикационната дейност, участието и организирането на научни форуми, както и в управлението и участието в изследователски проекти. Тя също така работи в посока популяризиране на антропологията и социалните науки сред по-широка общественост чрез организиране на семинари и лекции, а също и чрез участие в проекти, които целят взаимодействието между академичната среда и обществото.

Атестация за научната зрялост на кандидата е и включването ѝ в съставителството на един брой на списание *Социологически проблеми* и четири броя на електронното

списание *Семинар. БГ*. От научната ѝ биография е видно, че тя е ценена като експерт-консултант, но също и е разпознаваема като специалист в полето на антропология на отпадъците, за което свидетелстват изнесените лекции като гост лектор в университети в Регенсбург (2018), Клуж-Напока (2019) и Сао Пауло (2023).

Изследователските ѝ интереси са в разнообразни области на социалните науки с фокус върху изследване на градското пространство, материалната култура и разнообразни културни практики. Основните научни области, в които се концентрира са антропологията на града; антропология на храната, антропология на отпадъците и икономическата етнография. Изследванията ѝ са насочени към съвременни процеси, които съизмерва по осата локално-глобално.

Гл. ас. д-р Велислава Петрова участва в конкурса за академичната длъжност „доцент“ с хабилитационен труд, озаглавен *„Отпадъкът като ресурс и въображение. Антропологически перспективи“*, издаден през 2023 г. от Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. Монографията е резултат от многогодишна изследователска работа и е първото монографично изследване у нас върху това, което авторката дефинира като антропология на боклука. Работата допринася за систематизирането на различни теоретични подходи по отношение на взаимодействието човек-природа, влиянието на човешката дейност върху заобикалящата среда, както и проследява по един аналитичен начин различни подходи и разбирания за културните аспекти на дефинирането на икономическите модели, но и на самото разбиране за това какво е чисто-мръсно или в контекста на темата на монографията- какво е боклук и неговите културни, политически и икономически интерпретации. Изследването задава една определена парадигма, през която да се „гледа“ на отпадъците- като материалност, като задаващи и разкриващи социо-културни структури и неравенства и като ресурс (икономически и символен). Преди да подходи към същинските три глави, които представят определен социален казус или процес, изследователката дефинира изследователския си проблем, методите и хипотезите. Уводната част представя и различни теоретични подходи към изследванията на отпадъците и боклуците, както и културна история на отпадъците. Подобно систематизиране на основни автори, работещи в полето е безспорно приносно, но в желанието си да покрие различни аспекти на разнородните изследователски подходи, авторката не съумява докрай да изгради един систематизиран и кохерентен текст. Липсва научен диалог между различните изследователи, а и няма яснота как тази теоретична част се съизмерва или

не с българския терен на В. Петрова. Разбирам, че тази задача е трудно постижима с толкова различни контексти, които авторката разкрива. Тази част ясно цели да валидира значимостта и комплексността на изследователската ѝ проблематика за промяната в материалността на боклука и представянето му като специфична икономическа категория (стр. 15). Смятам, че едно систематизиране и периодизиране на променящия се научен дискурс би направило тази въвеждаща в теоретичните проблеми част по-разбираема.

Хипотезата, която авторката дефинира е: „отпадъците налагат граници, структурират пространства и социални отношения, но и сами по себе си действат като граница“ (пак там). Интересна е и идея ѝ за организирането на публичните (градските) и частните пространства, чрез избягването на боклука „усилието за ограничаването и организирането на отпадъците и боклука, защото те са съотносими към безпорядъка, хибридността и лиминалността.“ Именно в разбирането на боклука като материалности, изискващи контрол и управление, които са изтласквани от центъра към периферията и чието дефиниране е свързано с исторически, културни и исторически модели, може да се види като обединяващата нишка на монографията. Тези процеси се представят чрез различен изследователски фокус в трите основни глави.

Първата глава „Отпадъчното наследство на социализма: материална култура, мрежи, икономика“ запълва една липсваща в българските изследвания перспектива за това, което авторката дефинира като „културната история на отпадъците в България“. Представя се трансформацията от мисленето за отпадъците като ресурс (вторичните суровини) и споделена колективна грижа и отговорност към подмяната с нови консумеристки модели, които се свързват с приватизацията на индустрията. Авторката прави много интересни анализи, които отчасти се базират на работата на Жужа Гиле, но други са авторови приноси. За съжаление в тази част източниците са сякаш скрити и доста изказани твърдения не намират допълнително доказателство с документ, интервю или научно изследване. Примери за подобни звучащи почти декларативно твърдения са: „България предопределя и централизирания подход към отпадъците, които са част от икономиката и се мислят като важен ресурс държавата.“ (стр.55); „Освен това за държавата като икономически агент опаковките са разход, който може да бъде спестен“ (стр. 58) и други. Имайки в предвид публикуваните вече изследвания на авторката в този изследователски контекст, смятам, че заключенията ѝ са базирани на богатата теренна и архивна работа, но за съжаление тя остава не напълно представена. В контекста на социалистическия период се генерализират политиките като константни,

без да се дава ясна периодизация и да се очертават различни процеси, които безспорно протичат и задават нови политики и преосмисляне на боклука. Сравнение с други социалистически държави или поне с унгарския контекста, който представя цитираната Гиле, би дал още по пълна картина на представените български специфики.

Следващите две глави преодоляват посоченото като недостатък на първата и разкриват богатството на използваните източници и терени, като резултатът е едни пълнокръвни антроположки анализи, подкрепени с аргументация от източниците.

Втората глава „Отпадъкът като материалност и въображение“ се базира на по-локално изследван и фокусиране върху съвременните процеси около смета на столичния град София. Тук акцентът е върху въображението и смисловото натоварване около отпадъците, както и върху различни измерения на материалната култура, които се разкриват в изследвания казус. Взаимовръзката между начинът, по който се конструира тази материалност и самото конструирането на отпадъците като ресурс е свързващо и с третата глава, разглеждаща и различен емпиричен случай. Фокусът е върху икономиките около отпадъците.

Изследването е приносно, не само заради изключително богат теренен материал, но и заради избрания изследователски подход и анализ на В. Петрова към конструиранието и употребите на боклука в различни икономически, културни и политически периоди от най-новата българска история и съвремие. Това е първо систематизирано изследване в българската наука по темата, което представя задълбочени анализи и систематизиране на мащабен теоретичен и теренен материал.

Научните публикации, с които гл. ас. д-р Велислава Петрова участва в конкурса са показателни за многопластовостта на изследователските полетата, в които тя успява да изгради собствена изследователска идентичност и подход. Кандидатката има също значителни научни постижения в областта на изследванията на храната и материалната култура, а също така и в градските изследвания.

Въз основа на представените документи, мога да заключа, че гл. ас. д-р Велислава Петрова безспорно е утвърден специалист в областта на антропологията на съвременните културни практики и изследванията на материалната култура. Тя отговаря напълно на изискванията на действащата нормативна уредба за заемане на академичната длъжност “доцент”. Нейните научни приноси, свързани с преподавателската, научната, публикационната и популяризаторската ѝ дейност, ми дават основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури на настоящия конкурс да подкрепят избора на гл. ас. д-р Велислава Петрова за заемане на

академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. Антропология на съвременните културни практики. Изследвания на материалната култура).

15.12.2023

Пловдив

Доц. д-р Елица Стоилова